

Skattekilarna får inte blir för låga

Under det gångna året har flera ekonomer efterfrågat en ny skattereform. Johan Eklund och Charlie Karlsson (2014) har föreslagit skattereformer för att öka den ekonomiska tillväxten medan bland andra Åsa Hansson (2014) och Rune Andersson m fl (2014) även diskuterat ekonomisk effektivitet och fördelningsaspekter av möjliga skattereformer.

Jag saknar dock en aspekt i denna debatt, nämligen att människor är sociala varelser som jämför sig med varandra. Vi bryr oss inte bara om vår egen konsumtion och fritid utan även om vår relativa konsumtion. Forskningen tyder på att av den nyttoökning vi känner när vi får hundra kr extra så beror ca hälften på att vi får det relativt sett bättre (Carlsson m fl 2007). Annorlunda uttryckt, i genomsnitt är en svensk lika nöjd om hen får 50 kr mer att röra sig med medan andra inte får något extra, som om hen och alla andra får 100 kr extra.

Att vi bryr oss så mycket om vår relativa konsumtion har betydande konsekvenser för hur ett skattesystem som syftar till att maximera invånarnas välbefinnande bör vara utformat. När människor bryr sig om relativ konsumtion så leder konsumtionsökningar för en person till minskad nytta för andra. Vi behöver därför använda skatter för att minska skillnaderna mellan de privatekonomiska och samhällsekonomiska effekter av konsumtion som annars uppstår. Utan skatter skulle människor faktiskt tendera att arbeta och utbilda sig för mycket eftersom de inte fullt beaktar hur den ökning av deras materiella välfärd som detta genererar påverkar andra.

Är det då inte detta ekonomer har i åtanke då de diskuterar fördelningsaspekter av skatter? Nej, vanligen inte. Fördelningsargumenten för skatter har sitt ursprung i att vi inte har samma förutsättningar. Omfördelning från bemedlade till mindre bemedlade är därmed önskvärt för att undvika att någon får det alltför dåligt och kan höja den totala nyttan eftersom marginalnyttan av konsumtion är avtagande. Att vi bryr oss om vår relativa konsumtion ger däremot ett effektivitetsargument för skattekilarna. Även om vi alla hade samma förutsättningar så att det inte fanns några argument för omfördelning och inte heller några andra skäl för beskattning, så medför den vikt vi lägger vid relativ konsumtion att marginalskatterna på inkomst bör ligga kring 50 procent i frånvaro av varuskatter.

Redan John Stuart Mill (1848) diskuterade hur relativa konsumtionsjämförelser bör påverka beskattning. Trots detta är forskningen kring betydelsen av relativ konsumtion och hur detta bör påverka skattesystem fortfarande i sin linda. Vi vet inte exakt vilka människor jämför sin konsumtion

med. Jämför människor främst sin konsumtion med de som har det bättre än en själv så talar det för en progressiv inkomstbeskattning. Om mer fritid gör att relativa konsumtionsjämförelser blir viktigare (för att vi får mer tid att glida runt i vår nya bil eller att ägna oss åt att vara avundsjuka på grannens bil), så bör marginalsatserna vara lägre än om de relativa konsumtionsjämförelserna inte påverkas av förändringar i mängden fritid.

Frånvaro av komplett och säker kunskap är dock inget argument för att bortse från att människor bryr sig om relativ konsumtion. I stället bör man använda den kunskap som finns om människors preferenser. Som jag nämnde ovan talar den vikt människor lägger på relativ konsumtion för högre marginalsatser på inkomst och/eller högre varuskatter. Forskningen visar även att graden av positionalitet, dvs andelen av nyttoökningen vid ökad konsumtion som beror på högre relativ konsumtion, skiljer sig åt mellan olika varugrupper. Vi påverkas mer negativt av andras konsumtion av synbara varor såsom t ex bilar och boende än av andras konsumtion av mindre synbara varor såsom t ex försäkringar (Alpizar m fl 2005; Carlsson m fl 2007). Den höga positionaliteten för boende är ett ytterligare argument för en återinförd fastighetsskatt. För andra varor är graden av positionalitet något som tillsammans med varors olika efterfrågeelasticitet bör beaktas i valet mellan att ha samma momsats på alla konsumtionsvaror eller att ha flera momsnivåer, trots att detta medför gränsdragningsproblem, ökade administrativa kostnader och lobbyverksamhet för lägre moms.

David Granlund

REFERENSER

Alpizar, F, F Carlsson och O Johansson-Stenman (2005), "How Much Do We Care about Absolute versus Relative Income and Consumption?", *Journal of Economic Behavior and Organization*, vol 56, s 405-421.

Andersson, R m fl (2014), "Skattesystemet ett lappverk – en ny stor reform behövs", *Dagens Nyheter*, 23 mars 2014.

Carlsson, F, O Johansson-Stenman och P Martinsson (2007), "Do You Enjoy Having

More than Others? Survey Evidence of Positional Goods", *Economica*, vol 74, s 586-598.

Eklund, J och C Karlsson (2014), "Återinförd fastighetsskatt gynnar ekonomisk tillväxt", *Dagens Nyheter*, 18 oktober 2014.

Hansson, Å (2014), "Dags för en ny skattereform", *Ekonomisk Debatt*, årg 42, nr 4, s 42-53.

Mill, J S (1848), *Principles of Political Economy*, John W Parker, London.

Artiklarna i detta nummer baseras på uppsatser som presenterades på Nationella konferensen i nationalekonomi, som ägde rum vid Umeå universitet 25–26 september 2014. (Detta gäller dock ej Forum-artiklar och bokanmälningar.) Konferensen var den fjärde i ordningen och innehöll uppsatspresentationer, postersession, paneldiskussion samt utdelningen av Assar Lindbeck-medaljen.

Urvalet till detta nummer har gjorts av planeringsgruppen för konferensen, bestående av Anna Dreber Almenberg, Handelshögskolan i Stockholm, Åsa Hansson, Lunds universitet, Peter Skogman Thoursie, Stockholms universitet, Måns Söderbom, Göteborgs universitet, Daniel Waldenström, Uppsala universitet, och Magnus Wikström, Umeå universitet, i samarbete med redaktörerna för Ekonomisk Debatt, Niclas Berggren och Therese Nilsson. De senare har i sedvanlig ordning granskat texterna.